

Napravují to, na čem se podepsaly zub času a nešetrné zásahy předchůdců

Skupina tesařů, pokrývačů, klempířů a zedníků společnosti **BÁČA** z Poličky na Svitavsku, specializující se mimo jiné na kompletní dodávky a rekonstrukce střech kulturních i historických památek, bude počínaje letošním květnem až do konce dubna 2019 týden co týden cestovat do centra kraje Vysočina – Jihlavy. Důvodem je další z řady firemních zakázek, spočívající v generální opravě střechy tamní národní kulturní památky farního kostela sv. Jakuba Většího, která zahrnuje i celkovou rekonstrukci pětipatrového vaznicového krovu nad trojlodím kostela, dochovaným z jeho renesanční obnovy z poloviny 16. století. Podle vlastníka kostela Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově jde o zakázku ve výši cca 26,8 mil. Kč, financovanou z 95 % za pomoci dotací ze strukturálního fondu ERDF a státního rozpočtu.

Autor: Ing. František Novák
Kontakt: novak.sd@tiscali.cz
Foto: autor a archiv investora a zhotovitele

Téměř 40letá praxe je mimo běžných zakázek...

Počátek historie společnosti Báča Polička se prostřednictvím jejího zakladatele a jednatele Oldřicha Báči (*1957) datuje do roku 1978, kdy tento profesi pokrývač začal pod vedením otce své řemeslo vykonávat vedle zaměstnání ve stavebním podniku i na tzv. povolení tehdejšího národního výboru. Na cestu soukromého podnikání se jako fyzická osoba vydal v roce 1989 a společně

s dvěma bratry (rovněž pokrývači) se nejprve věnoval opravám střešních krytin na nejrůznějších objektech včetně církevních, které již za bývalého režimu společně opravovali zpravidla po pracovní době nebo o sobotách. S příchodem prvních zaměstnanců mimo členů rodiny pak začal Oldřich Báča činnost své firmy, fungující od roku 1997 jako s.r.o., postupně rozšiřovat o další stavební profese. V současné době jeho společnost zaměstnává 75 lidí, z nichž část pracuje přímo v jejím areálu v Poličce, v němž se nachází komplexní zázemí pro provádění staveb v podobě klempířské, zámečnické a truhlářské dílny. V rámci těchto provozů je tak firma schopna realizované stavby dovybavit v podstatě veškerým sortimentem nejen klem-

pířských a zámečnických výrobků, ale v případě kompletně vybavené truhlárny i novými či odborně repasovanými okny, dveřmi a vraty jakýchkoliv tvarů a parametrů. Součástí areálu je také od roku 1997 provozovaná prodejna stavebnin. Ta byla v roce 2008 rozšířena ještě o další prodejní objekt s nabídkou širokého sortimentu zboží pro dům, byt a zahradu, který je spolu se sortimentem stavebnin skladován na 2800 m² krytých ploch.

...dostává také na střechy kulturních památek

Více jak polovina ze zmíněných 75 zaměstnanců (zedníci, 7 tesařů, pokrývači, klempíři a další) však po většinu roku celé týdny pobývá mimo firmu na právě realizovaných zakázkách. Ty představují, kromě různých dílčích stavebních montáží (oken, podlah, lešení apod.) či dodávek celých staveb nebo půdních vestaveb na klíč, také celkové opravy a rekonstrukce střech a krovů jak moderních, tak i nejrůznějších historických a památkově chráněných objektů (např. klášter premonstrátů v Nové Říši, Strahovský klášter, poutní areály Velehrad a Svatý Kopeček u Olomouce, brněnský hrad Špilberk a další). Mezi firemními zakázkami jsou jak vidno nezřídka i národní kulturní památky, kterou je od roku 2008 i v úvodu zmíněný farní kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě, jehož stavba byla zahájena mezi roky 1240 a 1243. Jedná se o gotický kostel s dlouhým kněžištěm, trojlodní halou a dvěma věžemi v západním průčelí, které je prolomeno ústupko-

Vedení společnosti **BÁČA** (zleva): jednatel Oldřich Báča a prokurista Ing. Stanislav Urban

Do dvou let k referencím p i byde také gotický kostel sv. Jakuba V tšího v Jihlav s barokní kaplí Panny Marie Bolestné, p i stav nou v letech 1701–1773

vým portálem. Severní 63 m vysoká tzv. strážní věž dnes slouží jako vyhlídková a je vyhledávanou zastávkou mnoha návštěvníků krajského města. V útrobach jižní věže, která byla v roce 1548 kvůli nebezpečnému vychýlení se z osy snížena na dnešních 54 m, je skryt druhý největší zvon na Moravě a třetí v ČR, tradičně zvaný Zuzana, o výšce 1,82 m a hmotnosti 7086 kg.

Od poloviny roku 2019 by se součástí prohlídkové trasy, podle sdělení faráře svatojakubské farnosti ThLic. Petra Ivana Božika, O.Praem, měl stát i krov kostela, zhotovený kolem roku 1539 během 40 let trvající obnovy kostela po největším jihlavském požáru (rok 1523), který je v prostoru nad trojlodím pětipatrový vaznicový o rozponu cca 24,2 m, výšce 20,4 m a se sklonem 59°. Koncem dubna 2019 by totiž měla být dokončena jeho právě probíhající kompletní rekonstrukce, zahrnující spolu s obnovou střešního pláště i třípatrový krov nad presbytářem a krov mezivěží, sakristie (na jižní straně kostela) a na protější straně situované tzv. Sladovnické kaple, kterou od letošního 2. května realizuje právě společnost BĀČA Polička. Ta byla podle hlavního manažera projektu Norberta

Dostála z oddělení investic vlastníka kostela (Královská kanonie premonstrátů v Praze na Strahově) nakonec jediným účastníkem otevřeného výběrového řízení. A to z původních 11 zájemců, kteří kvůli náročnosti projektu a zejména pak vysokým požadavkům na přesnost a kvalitu tesařských spojů z výběrového řízení postupně odstoupili.

Čím je zakázka tak náročná?

Celkové náklady na rekonstrukci střechy o půdorysné ploše 1509 m² jsou včetně projektu vyčísleny na bezmála 31 mil. Kč, z nichž 85 % pokryje dotace ze strukturálního fondu ERDF, 10 % dotace ze státního rozpočtu poskytnutá Ministerstvem pro místní rozvoj a 5 % soukromé zdroje příjemce. Opravné práce probíhají pod dohledem Národního památkového ústavu a v souladu s projektovou dokumentací vypracovanou pražským projektantem Ing. Vítem Mlázovským, který je odborné veřejnosti znám mimo jiné např. z letité spolupráce se společností ARS TIGNARIA tesaře Petra Růžičky (viz DM 10/2016). Cílem projektu rekonstrukce je zachování autentičnosti a integrity kulturního dědictví,

neboli zlepšení stavu národní kulturní památky v souladu s naplňováním Úmluvy UNESCO v oblasti hmotného i nehmotného kulturního dědictví.

„Pro nás jako zhotovitele to znamená, že kromě odstranění všech závad, při kterém budeme průběžně vyměňovat i dnes již takřka nefunkční střešní krytinu (zvětralou, popraskanou, někde chybějící), budeme během realizace odstraňovat i veškeré nevhodné provizorní úpravy, provedené v rámci předchozích oprav koncem 19. a na počátku 20. století a zejména pak v jeho 60. a 90. letech. Tyto úpravy v souladu s projektovou dokumentací nahradíme novými úpravami spočívajícími hlavně v protézování či nahrazení degradovaných částí prvků krovů novými prvky odpovídajícího profilu a v odstranění dodatečně vložených prvků tak, aby byl obnoven původní vzhled těchto historických krovů,“ sdělil nám ještě před zahájením prací na staveništi přítomný jednatel realizační firmy Oldřich Bába s tím, že v místech konstrukčních závad byly navrženy nově vložené tesařské konstrukce posilující konstrukce historické tak, aby byla zajištěna statická funkce krovů. A to s max. možnou mírou zachování původních konstrukcí. ▶

P edm tem práv probíhající zakázky je celková rekonstrukce památkov chrán ěného krovu z období kolem roku 1539

Opravným pracím p edcházelo vybudování stavenišť , instalace lešení a odsouhlasení typu a barev nové st ešní krytiny

Nejv tší poškození krovu nad presbytář em je patrné na pozednicích a koncích vazných trámů a krokvi

Jak krovy vypadaly před opravou...

Vlastnímu zahájení opravných prací na střeše předcházel, mimo vybudování zařízení staveniště a stavby lešení pro montážní podchycení krovu, výběr nové pálené krytiny (glazované bobrovky jako kopie stávajících), jejichž barvy (zelená a různé odstíny hnědé) byly na základě předložených vzorků vybírány za účasti projektanta, zástupce objednatele a památkového dohledu. Samotná realizace pak začala opravou krovu nad presbytářem, vystavěným současně s hlavním krovem trojlodí (polovina 16. století), který je nižší třípatrový (rozpon cca 9 m, výška 8,4 m, sklon 59°) a má obdobnou konstrukci jako krov nad trojlodím. Jeho hlavní vazby se střídají s podružnými v rytmu 1-3-1. Vazné trámy, umístěné ve všech vazbách, nesou dvě boční stojaté stolice a uprostřed rozpětí jsou vyvěšeny věšadlem. Sloup věšadla dosahuje až do hřebene a jsou do něj začepovány vzpěry a krokve.

Věšadlo je doplněno dvěma úrovněmi klasových vzpěr. Zavěšení vazných trámů je provedeno pásky s rybinovými pláty. V podélném směru je věšadlo zavětrováno ondřejskými kříži a patními pásky do podélného prahu. Všechny krokve jsou dole podepřené svislými patními vzpěrkami. Sklon střechy nad římsou je změkčen dodatečnými krátkými námětky z boku krokvi a celý krov je na východní straně ukončen polygonální valbou. Na severozápadní straně krovu je dochováno původní řešení vazeb nad římsou, kdy vazný trám byl uložen na dvě pozednice, přičemž zhlaví krokve bylo rybinovým plátem spojeno se zhlavím vazného trámu a pokračovalo až na římsu. Při jeho úpravě, proběhnuvší pravděpodobně koncem 19. nebo počátkem 20. století, byla zhlaví trámů a krokvi (podobně jako v krovu hlavním) odříznuta a krokve byly osedlány na zvýšenou pozednici. Vnitřní pozednice byla na severní a jižní straně uložena mimo stěnu na dřevěné konzoly, uložené v kapsách obvodové stěny, které byly přes vložky spojeny s vaznými

trámy svorníky nebo tesařskými skobami. Mezi sedmi vazbami byly z důvodu kolize s klenbou vyříznuty střední části vazných trámů a související část podélného prahu. V tomto úseku byl pak krov dodatečně podepřen vloženou vzpěradlovou konstrukcí a sepnut fošnovými kleštinami.

„Součástí této I. etapy oprav bude ještě spolu s krovem nad sakristií a Sladovnickou kaplí i nízký pultový krov u východní štítové stěny, navazující na krov presbytáře a zastřešující část severní boční lodi, která půdorysně vystupuje za štít. Tento krov podle projektanta pravděpodobně pochází rovněž z rekonstrukce z počátku 20. století a souvisí se zalděním původního oblouku ve štítové stěně. Jeho krokve jsou osedlané na vaznici jednoduché přízední stolice a na pozednici, přičemž práh přízední stolice je provizorně podepřen krátkými průvlaky se vzpěrkami opřenými do zdiva štítu,“ přibližuje nám výchozí stav právě opravovaných částí střechy hlavní stavbyvedoucí Ing. Stanislav Urban

áste n poškozené prvky se opravují hoblovanými smrkovými protézami s celod ev nými zámkovými spoji

Protězy tesařů zhotovují jako kopie nahrazovaných částí trámů s totožnými průřezem a spoji zhotovovanými nezbytně pomocí běžného ručního nářadí

Po zrestaurování bude krovová konstrukce stejná jako před opravou pokryta glazovanými taškami na hustém laťování, kotvenými k latím dvojicí vrutů

s tím, že výše zmíněné vyřezání některých vazných trámů a vyvěšení zbylých prvků do nově vložených vzpěradlových konstrukcí mezi vazby u krovu presbytáře zřejmě zapříčinily dodatečně vyzděné vyšší klenby v presbytáři. „V každém případě jde ale o provizorní řešení, neboť konzoly vyřezaných vazných trámů jsou přitěžovány dodatečnými prvky a vnášejí vodorovné síly do zdiva a krov je tak v tomto úseku deformován,“ konstatoval Ing. Urban v souvislosti se započatými pracemi nad presbytářem.

...a jakým způsobem jsou rekonstruovány?

V daném úseku po předchozí instalaci lešení, které je zčásti rámové fasádní a zčásti závěsné, byla před započatím vlastní rekonstrukce krovu (pod vaznými trámy nebo na nich) zhotovena pracovní podlaha. Slouží k ochraně klenby a výškově je umístěná tak, aby umožňovala protězování vazných trámů a osazení pozednic. Poté byla střecha kvůli nutnému odlehčení krovu postupně zbavena krytiny, a její odkryté plochy byly od hřebene směrem dolů zaplachtovány a u paty krovu provizorně zastřešeny přístřešky. Po nezbytném zajištění opravovaného místa bylo od pozednic postupně odbouráno nežádoucí cihlové podezdění či obezdění a následně přišly na řadu odborné tesařské práce. V rámci nich se postupně demontují veškeré provizorní podpěry a prvky dodatečných oprav. Chybějící nebo hnilobou zcela zničené konstrukční prvky (např. některé vazné trámy a pozednice) se nahrazují novými smrkovými (hoblovanými) profily totožného průřezu s kopiemi původních tesařských spojů. Částečně poškozené prvky (zejména

konce vazných trámů a krokví) se tesařsky opravují smrkovými protězami (rovněž hoblovanými) s celodřevěnými zámkovými spoji. Protězy tesařů zhotovují jako kopie nahrazovaných částí trámů s totožnými průřezem a spoji. Pro spojení protěz s původními prvky krovu ve směru šířky profilu používají šestihřanné dubové kolíky s rozpínacími klínky – u vazných trámů o průměru 26 mm a délce 280 mm, u krokví, hambalků a vzpěr o průměru 20 mm a délce 200 mm. Pro jejich vzájemné rozepření do délky pak dubové klínové hmoždíky – u vazných trámů v profilech 80(50)/45 mm, délce 30 mm a se zkosením 1:10. Totožné zkosení mají i 250 mm dlouhé hmoždíky pro rozepření protěz krokví, hambalků a vzpěr s profilem 65(45)/40 mm. Prvky konstrukce, které jsou povrchově napadené (plísní či počínající hnilobou), ale nadále schopny plnit svoji funkci, doplňují dřevěnou plombou nebo ošetřují petrifikačním roztokem na bázi kalafuny. „Zrekonstruovaná nosná konstrukce bude postupně opatřena novými střešními laťmi (30x50 mm). V předepsaných místech pak provedeme nové měděné oplechování a následně položíme nové glazované tašky,“ upřesnil při jedné z našich návštěv staveniště Oldřich Bába s tím, že tašky budou v ploše krokví kladeny nasucho na husté laťování, v ploše námětků pak na kontralatě a bednění opatřené střešní lepenkou z modifikovaného asfaltového pásu. Všechny tašky budou podobné jako u původní krytiny kotveny k latím dvojicí vrutů.

Od září by poličtí tesaři podle zpracovaného harmonogramu prací měli v rámci I. etapy začít rekonstruovat také valbový krov střechy v mezivěží, jenž byl v minulosti mnohokrát opravován a kterého se předchozí zásahy dotkly nejvíce. A to bo-

hužel v negativním slova smyslu, jelikož zapříčinily vyklonění konstrukce o cca 200 mm do interiéru a s tím související deformaci spojů, čímž se dnes tato část střechy nachází v havarijním stavu a hrozí její zřícení. V příštím roce pak firmu čeká náročnější II. etapa prací spojených s rekonstrukcí hlavního krovu nad trojlodím. Ten tesaři společnosti BÁČA Polička nově doplní lávkami se zábradlím, aby prostor pod ním mohl být po skončení oprav zpřístupněn veřejnosti, což bylo jednou z hlavních podmínek pro získání evropských prostředků na financování oprav.

Další obrázky z rekonstrukce krovu kostela sv. Jakuba v tšihou v Jihlavě najdete v pdf verzi tohoto článku

www.drevmag.com

v sekci REPORTÁŽE

Základní faktografické údaje o firmě

Název: BÁČA, Polička s.r.o.
Místo: Polička
Rok založení: 1997 (1989)
Počet zaměstnanců: 75
Obrat: 100 mil. Kč
Web: www.baca.cz

